

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin kaupunki kannattaa uudistuksen keskeisiä tavoitteita ja toteaa lisäksi, että pelastuslain uudistuksen esiselvityshankkeessa (SMDro 2019–2078) on tunnistettu paljon tarpeita lainsäädännön kehittämiseksi myös tämän uudistuksen toisen vaiheen jälkeen.

Keskeiset huomiot

Erityisesti väestönsuojelua ja siihen varautumista koskevan sääntelyn selkeyttäminen, viranomaisten työnjaon ja vastuiden täsmentäminen sekä sopimuspalokuntien toimintaedellytysten turvaaminen ovat tärkeitä ja oikeansuuntaisia uudistuksia muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Väestönsuojelun lisääminen lain soveltamisalaan ja pelastustoimen tehtävälleen on tärkeä ja kannatettava muutos. Lakiehdotuksen perusteluissa tunnistetaan väestönsuojien rakentamisen tärkeys nykyisessä turvallisuustilanteessa. Näin ollen on väestönsuojelun suorituskyvyn näkökulmasta hyvin valitettavaa, että väestönsuojien rakentamisvelvoitteen lisääminen, väestönsuojien teknisten vaatimusten ja varustelun velvoitteiden nostaminen laintasolle ja väestönsuojien erillisten varusteluun liittyvien esteettömyysvaatimusten nostaminen pelastuslakiin on rajattu lakiuudistuksen ulkopuolelle niiden kustannusvaikutusten vuoksi.

Pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa käytettävän henkilöstön kelpoisuusvaatimuksiin tehtävät muutokset ovat toivottavia ja kannatettavia. Samalla olisi tärkeää huomioida, ettei tehtävän sisältöä rajattaisi tai määriteltäisi tarpeettoman yksityiskohtaisesti säädöstaustassa, vaan tehtävät määrittää työnantaja.

Lisäksi Helsingin kaupunki pitää erittäin tärkeänä, että lainsäädäntö mahdollistaisi kaikilta osin järjestelmäpohjaisen ja materiaalsen poikkeusoloihin varautumisen myös normaalioloissa. Pelastustoimen oma varautuminen, toimintamallien harjoittelu sekä varusteiden testaaminen

normaalioloissa on edellytys poikkeusoloissa toimimiselle

Helsingin kaupunki toteaa myös, että pelastustoimen koulutusjärjestelmän toimivuuden ja valtakunnallisen osaajatarpeen turvaamisen kannalta on valitettavaa, että esitys ei sisällä edotusta

pelastuslain 55 §:n 2 momentin muuttamiseksi siten, että siinä säädettäisiin Helsingin kaupungin osallistumisesta pelastustoimen ammatillisen peruskoulutuksen antamiseen.

Helsingin Pelastuskoululla on vakiintunut ja merkittävä rooli pelastajien peruskoulutuksessa sekä koulutuskapasiteetin ylläpitämisessä. Koulutustehtävän kirjaaminen lakiin yhdessä pysyvän ja täysimääräisen valtion rahoituksen kanssa on edelleen sekä perusteltua että välttämätöntä toiminnan ennakoitavuuden, pitkäjänteisen kehittämisen ja pelastajien riittävyyden varmistamiseksi koko maassa.

Pykäläkohtaiset huomiot perusteluineen

Laki pelastuslain muuttamisesta:

1 § Lain tavoite

Helsingin kaupunki pitää kannatettavana ja tarpeellisenä lain tavoitteisiin ehdotettavaa lisäystä siihen, että vaaran uhatessa väestöä varoitetaan ja suojataan. Siten lain tavoitteissa tulisi huomioiduksi muutkin vaarat kuin onnettomuudet.

2a § Määritelmät / 51 § Vapaaehtoistoiminta

Lakiesityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 33 (2a §) todetaan: ”sopimuspalokunnan määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että määritelmässä esiintyvä sana ”pelastustoiminta” korvattaisiin sanalla ”pelastustoimi”. Sopimuspalokunnat hoitavat käytännössä myös muita pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä, kuten turvallisuusviestintää. Pelastuslain 51 §:n mukaan pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä taikka tarkastus- tai valvontatoimintaa. Muutos on hyvä ja kannatettava. Samalla on tärkeää, että myös 51 §:n muotoilu muutetaan, eli korvataan vapaaehtoistoimintaa käsittelevässä 51 §:ssä vanhanaikainen termi ”valistus” termillä ”turvallisuusviestintä”, jota käytetään pelastuslaissa kauttaaltaan muuten.

18 § Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

Esitetty muutos pelastuslain (379/2011) 18 §:ään ja sen otsikkoon: Sairaalassa, terveydenhuollon laitoshoidossa, sosiaalihuollon laitospalvelussa ja toiminnanharjoittajan tiloissa toteutetussa asumispalveluyksikössä, ympärivuorokautisessa varhaiskasvatuksessa sekä suljetussa rangaistuslaitoksessa tai poliisin säilytystilassa, toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys poistumisturvallisuudesta (poistumisturvallisuusselvitys). Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan tässä pykälässä palvelun järjestämisestä tai tuottamisesta vastaavaa julkisoikeudellista yhteisöä sekä yksityistä yritystä ja muuta yhteisöä. Poistumisturvallisuusselvityksen on sisällettävä selvitys toimenpiteistä ja poistumisjärjestelyistä, joilla varaudutaan ja varmistetaan potilaiden ja asiakkaiden itsenäinen tai avustettu poistuminen tulipalossa ja muussa vaaratilanteessa huomioiden rakennuksen tai tilan käyttötarkoitus, laitoksen tai yksikön potilaiden ja asiakkaiden toimintakyky sekä rakennukseen tai yksikköön ja muuhun poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät.”

Pykälien 18 ja 19 yhdistäminen selkeyttää kokonaisuutta ja on kannatettava muutos. Kuten pelastuslain aiemmassa 18 §:n muotoilussa termin ”asumisyksikkö” osalta, myös esitetyssä 18 §:ssä termi ”asumispalveluyksikkö” jää sisällöltään liian tulkinnanvaraiseksi poistumisturvallisuusselvitysvelvoitusten kohteiden valvonnan ja arvioinnin kannalta, sillä sen sisältöä

ei ole määritelty. Käsitteiden tulee olla täsmällisesti ja ymmärrettävästi määritellyt, jottei niiden osalta jää tarpeettomasti tulkinnanvaraa viranomaisten ja toiminnanharjoittajien kesken.

24 § Väestön varoittaminen

Esitetty lisättäväksi pelastuslakiin (379/2011) 24 §:ksi: ”Sisäministeriö vastaa valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta. Sisäministeriö päättää varoittamiseen käytettävistä merkeistä ja menetelmistä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen yhteensovittamisesta sekä varoittamiseen käytettävien merkkien ja menetelmien kuvauksesta ja niiden käytöstä.”

Helsingin kaupunki esittää uuden 24 §:n 1 momentin tekstin ”Sisäministeriö vastaa valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.” muuttamista muotoon ”Sisäministeriö vastaa valtakunnallisista väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen järjestelmistä, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.”

Perustelut: Esitetty muutos ja selkeiden vastuiden kirjaaminen koetaan tärkeäksi eri toimijoiden roolien ja vastuiden kirkastamiseksi. Muuttunut maailmantilanne ja viimeaikaiset tapahtumat ovat konkretisoineet selkeiden roolien ja vastuiden tärkeyden. Myös väestön varoittamisen ja hälyttämisen kokonaisuus on tarpeen vastuuttaa selkeästi lainsäädännön tasolla.

30 § Sammutusvesi

Pykälän 1 momentista poistettaisiin voimassa olevan pykälän 1 momentin mukainen sääntely siitä, että pelastuslaitoksen tekemän sammutusvesisuunnitelman hyväksyy aluevaltuusto.

Muutos on järkevä, sillä sammutusvesisuunnitelman käsittely aluevaltuustossa ei ole perusteltua.

32 § Pelastustoiminnan sisältö

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi pykälään ja pelastustoiminnan sisältöomääritelmään esitetään lisättävän ”muun vaaran torjuminen”.

Kyseinen lisäys edellyttäisi myös sitä, että lainsäädäntö mahdollistaisi pelastuslaitosten oman järjestelmäpohjaisen ja materiaalisen varautumisen sekä poikkeusoloihin tarkoitettujen varusteiden hankkimisen, käyttämisen ja harjoittelun niillä myös normaalioloissa. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi mahdollisuutta tarvittaessa poiketa suojavarusteiden CE-merkintöjen sitovuudesta, mikä ei nykyllä lainsäädännön puitteissa ole mahdollista.

57 § Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Esitetty lisäys pelastuslain (379/2011) 57 §:n 3 momentiksi: ”Mitä 1 momentissa säädetään ei koske pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä eikä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivia henkilöitä. Tällaiset henkilöt, joilla ei ole 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät voi käyttää 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia.”

Esitetyn muutoksen tavoite on kannatettava ja toivottava. Helsingin kaupunki kannattaa esitystä kuitenkin muutettavaksi niin, ettei tilanne- ja johtokeskuksissa työskentelevän henkilöstön tehtäviä rajoiteta yhteen virkanimikkeeseen, sillä on tärkeää toiminnan kehittämiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi, että tulevaisuudessa pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa voi työskennellä

päivystäjiä eri nimikkeillä. Nyt esitetty muutos rajaa todellisuudessa pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa päivystävien kyseisiin tehtäviin kelpoisten päivystäjien tehtäviä esimerkiksi tilannekuvan saamisessa. Lisäksi olisi tärkeää, että tehtävän sisältöön ei otettaisi kantaa säädöstaustassa, vaan tehtävät määrittää työnantaja.

Lisäksi Helsingin kaupunkiesittää, että sana ”tilannekeskuspäivystäjä” muutettavaksi muotoon ”päivystäjä” tai ”pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä työskentelevä henkilö”.

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivuilla 42–43 mainitaan, että ”Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset eivät koskisi pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtäviin sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvia henkilöitä.” Lisäksi mainitaan, että ”Pelastuslain 57 §:n 1 momentin kelpoisuusvaatimukset eivät myöskään koskisi pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvaa henkilöstöä. Kyseiset henkilöt eivät pääsääntöisesti osallistu varsinaiseen sammutus- ja pelastustyöhön eikä pelastustoiminnan johtamiseen tai sen vaatimaan tilannekuvan ylläpitämiseen.”

Pelastustoiminnan johtamista ja tilannekuvatoimintaa on tarkennettu sisäministeriön ja valtioneuvoston asetuksilla vuonna 2024. Asetusten mukaisesti tilanne- ja johtokeskusten keskeisiä tehtäviä ovat tilannekuvan kokoaminen, analysointi ja ylläpito. Näin ollen Helsingin kaupunki pitää erittäin tärkeänä, ettei tilannekuvan ylläpitämistä pois lueta lakiuudistuksen yhteydessä tilanne- ja johtokeskushenkilöstöltä. Perustelumuiistion teksti ei ole tästä näkökulmasta aivan yksiselitteinen. Muutosehdotuksissa tulisi huomioida myös sopimuspalokunnat, joissa tehdään myös tuki- ja huoltotoimia.

64 b § Hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen varautuminen väestönsuojeluun

Esitetty lisättäväksi pelastuslakiin (379/2011) 64 b §:ksi: ”Pelastustoimen järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen ja sen pelastuslaitoksen on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin voimavaroin, valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluin. Hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tulee varautua väestönsuojeluun:

1. huolehtimalla väestönsuojelun edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista;
2. huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämästä materiaalisesta varautumisesta ja huoltovarmuudesta sekä ajoneuvojen, ja työkonoiden varaamisesta;
3. kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin;
4. varautumalla evakuointien toimeenpanoon ja niiden johtamiseen;
5. huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämien johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta;
6. huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä väestönsuojeluun varautumisesta. ”

Esitettyssä 64b § 2 momentin 2 kohta koskisi pelastuslaitoksen materiaalista varautumista ja huoltovarmuutta, joista tulisi huolehtia siten, että pelastuslaitoksella olisi tosiasialliset edellytykset myös Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen aikana toteuttaa sille säädettyjä tehtäviä tilanteen edellyttämässä laajuudessa. Tämä on kannatettava uudistus.

Helsingin kaupunki esittää 64 b §:ää muutettavaksi seuraavasti:

64 b §:n 2 momentin 3 kohta: ”kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin” esitetään muutettavaksi muotoon ”kouluttamalla, harjoittamalla ja varaamalla henkilöstöä sodan ajan tehtäviin”

64 b §:n 2 momentin 5 kohta: ”huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämien johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta” esitetään muutettavaksi muotoon ”huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämien tilannekuva-, johtamis-, valvonta- ja varoittamis- ja hälyttämisyjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta”

65 § Yleiset velvollisuudet väestönsuojeluun varautumisessa

Esitetty muutos pelastuslain (379/2011) 65 §:ään ja sen otsikkoon:

”Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista. Kukin viranomainen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.”

Helsingin kaupunki esittää 65 §:ää muutettavaksi seuraavasti:

65 §:n 1 momentin teksti: ”Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen” esitetään muutettavaksi muotoon ”Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, kunnallisen toimijan, laitoksen ja liikelaitoksen 65 §:n 2 momentin teksti: ”Kukin viranomainen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta” esitetään muutettavaksi muotoon ”Kukin valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomainen, kunnallinen toimija, laitos ja liikelaitos huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta, kouluttamisesta ja harjoittelemisesta”

Muutosesityksillä pyritään huomioimaan kattavammin kuntien eri toimijat ja heidän vastuunsa väestönsuojeluun varautumisessa. Merkittävä osa väestönsuojelutehtävistä kuuluu tehtäviin, joita pelastustoimen viranomaiset hoitavat jo normaalioloissa. Ehdotetuissa säädöksissä mainitaan useaan otteeseen myös vain ”viranomaiset” tarkentamatta tarkoitettua viranomaistahoa sen tarkemmin. Muun muassa perustelumuistion sivulla 44 edelleen kuitenkin todetaan, että ”Väestönsuojelutehtävät ovat asiallisesti lisäpöytäkirjassa tarkoitettulla tavalla rajattu osa viranomaisten ja muiden toimijoiden säännönmukaisia tehtäviä.”

Muiden kuin viranomaistoimijoiden rooli jää kuitenkin lain sanamuodoista johtuen jossain määrin epäselväksi. Tarkennukset olisivat tarpeellisia muun muassa kiinteistön omistajien, haltijoiden ja toiminnanharjoittajien osalta. Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa yhdeksi väestönsuojelutehtäväksi on määritelty suojista huolehtiminen. Suomessa väestönsuojista huolehtivat kiinteistöjen omistajat, joille pelastuslain nojalla kuuluu väestönsuojien rakentamis- että kunnossapitovelvoite, sekä haltijat, jotka vastaavat väestönsuojien käyttöönotto- ja

käyttösuunnitelmien laatimisesta. Edellä mainittujen sekä omatoimisen varautumisen velvoitteiden perusteella myös suojien käyttöönotto ja käyttö kuuluvat kiinteistön omistajan, haltijan (ja osaltaan myös toiminnanharjoittajan) tehtäväksi. Muun muassa ehdotetun 66 § 2 momentin mukaiset velvoitteet on rajattu koskevaan viranomaisia.

66 § Geneven yleissopimusten mukainen suojelu

Pykälän 2 momentin ” – Lisäksi kukin viranomainen myöntää vastuullaan olevalle 1 momentissa tarkoitetulle siviilihenkilölle henkilökortin.”

Selvyyden vuoksi olisi tarkoituksenmukaista puhua nimenomaisesti ”väestönsuojelun henkilökortista”. Henkilökortin muodosta ja sisällöstä olisi tarpeen säätää tarkemmin. Perustelumuiaston sivulla 48 todetaan, että ”Väestönsuojelun henkilökortin myöntäminen sekä henkilöstön, materiaalien ja rakennusten merkitseminen ei olisi rauhan aikana välttämätöntä, mutta siitä tulisi huolehtia aseellisen konfliktin aikana, jos sisäministeriö on päättänyt asianomaisen ministeriön tai hyvinvointialueen pelastusviranomaisen esityksestä, mitä henkilöitä, materiaalia ja tiloja 1 momentissa tarkoitettu suojelu koskee.” Perustelumuiostiossa todetaan lisäksi, että väestönsuojelun henkilökorttien hankinnasta vastaisi jokainen hyvinvointialueen pelastustoimi.

Esitys ja perustelut jättävät avoimeksi sen, onko väestönsuojelun henkilökortteja tarkoitus myöntää myös esimerkiksi väestönsuojien käyttöhenkilöstölle, joka toimii yksinomaisesti Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan 61 artiklan mukaisessa väestönsuojelutehtävässä (suojusta huolehtiminen) esimerkiksi kunnan kiinteistön omistajan roolissa asettamana. Näin ollen epäselväksi jää myös, vastaako tällöin henkilökorttien myöntämisestä ja niistä aiheutuvista kustannuksista hyvinvointialueen pelastustoimi.

71 § Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

Esitetty muutos pelastuslain (379/2011) 71 § 2 momenttiin ”Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliömetriä ja siinä asutaan tai työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1 500 neliömetriä. Kerrosalalla tarkoitetaan pinta-alaa, josta on vähennetty rakentamislain (751/2023) 9 §:n 2 momentissa mainitut pinta-alat, joilla rakennettavaksi sallitun kerrosalan voi ylittää. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.”

Lakiehdotuksen perusteluissa tunnistetaan väestönsuojien rakentamisen tärkeys nykyisessä turvallisuustilanteessa. Näin ollen on väestönsuojelun suorituskyvyn näkökulmasta hyvin valitettavaa, että väestönsuojien rakentamisvelvoitteen lisääminen, väestönsuojien teknisten vaatimusten ja varustelun velvoitteiden nostaminen laintasolle ja väestönsuojien erillisten varusteluun liittyvien esteettömyysvaatimusten nostaminen pelastuslakiin on rajattu lakiuudistuksen ulkopuolelle niiden kustannusvaikutusten vuoksi. Uudistuksessa tulisi madaltaa väestönsuojien rakentamisvelvoitteen kynnyksen neliömäärää väestönsuojajärjestelmän kehittämiseksi.

Lisäksi Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että väestönsuojien henkilömitoitus sidottaisiin rakennuksen pääkäyttötarkoitukseen ja että henkilömitoitus säädettäisiin ensisijaiseksi mitoitustapaukseksi ainakin opetus- ja hoitoalan rakennuksissa, mikä olisi tärkeää tunnistaa myös pelastuslaissa tai sen nojalla annettavassa asetuksessa.

Perustelut: Nykyinen sääntely mahdollistaa henkilömitoituksen käytön harkinnanvaraisesti, mikä on johtanut vaihteleviin tulkintoihin eri puolilla maata. Henkilömitoituksen ensisijaisuus parantaisi väestönsuojien todellista toimivuutta ja varmistaisi, että suojien kapasiteetti vastaa rakennuksissa tosiasiallisesti (ei siis keskimäärin) oleskelevien määrää.

Erityisen perusteltua henkilömitoituksen ensisijaisuus olisi opetusalan ja hoitoalan rakennuksissa, joissa käyttäjien riittävä suojauskapasiteetti on kriittistä yhteiskunnan toiminnan jatkuvuuden ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojaamisen kannalta. Näiden rakennusten osalta sääntelyä olisi mahdollista tarkentaa kustannusneutraalisti muuttamalla valtioneuvoston asetuksen (408/2011) 2 §:n sanamuotoa siten, että nykyinen ”voidaan” korvataan sanalla ”tulee”. Tämä ohjaisi viranomaisia soveltamaan sääntelyä yhdenmukaisesti ja asetuksen alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti.

76 § Väestönsuojan toimintakunto ja käyttöönottovalmius, 76 a § Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma ja 76 b § Väestönsuojan toimintakunnon tarkastaminen

Helsingin kaupunki pitää kaiken kaikkiaan väestönsuojien toimintakuntoa ja käyttöönottovalmiutta, käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmaa ja toimintakunnon tarkastamista koskevien 76, 76 a ja 76 b §:ien muutoksia ja lisäyksiä hyvinä, tarpeellisina ja kannatettavina. Esitetyn 76b §:n tavoite on ymmärrettävä ja kannatettava. Käyttöönotettavassa uudessa rakennuksessa on kuitenkin harvoin tiedossa rakennuksen tuleva(t) käyttäjä(t) ennen rakentamislain mukaisen loppukatselmuksen tai osittaisen loppukatselmuksen suorittamista. Näin ollen väestönsuojan käyttöönottosuunnitelman ja käyttösuunnitelman toiminnallinen osuus (eli kuka vastaa mistäkin käyttöönoton ja käytön osuudesta) ei tosiasiallisesti tule olemaan valmis kaikkien kohteiden osalta ennen loppukatselmusta tai osittaista loppukatselmusta. Pelastuslaitoksen toiminnassa asia tulee eteen 81a §:n mukaisessa tarkastuksessa rakennushankkeen aikana. Pelastusviranomaisen valvontatoiminnan kannalta tarvitaan valtakunnallista ohjeistusta ja yhteisiä käytänteitä siitä, millainen suunnitelman sisältö ja laajuus on hyväksyttävissä ennen rakentamislain mukaista loppukatselmusta tai osittaista loppukatselmusta.

76 a § Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma

Helsingin kaupunki esittää 76 a §:n 1 momentin tekstin ”Rakennukseen, jossa on väestönsuoja, on laadittava väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma poikkeusoloissa toteutettavista omatoimisen varautumisen toimenpiteistä.” muutettavaksi muotoon ”Jokaiseen väestönsuojaan on laadittava käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma sodan aikana toteutettavista omatoimisen varautumisen toimenpiteistä.” Lisäksi todetaan, että lainsäädäntöön tulisi palauttaa velvoite nimetä suojaan riittävä ennalta koulutettu ja nimetty henkilöstö, jotka vastaavat käyttöönottosuunnitelman laatimisesta, väestönsuojan käyttöönotosta,

käytöstä sekä henkilöstön kouluttamisesta ja harjoittamisesta. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta säätäminen omassa pykälässään selkeyttää siihen liittyvää velvoitetta ja edistää suunnittelun toteutumista.

78 § Pelastuslaitoksen valvontatehtävä

Pelastuslaitoksen valvontatehtävän laajentamista koskemaan myös pykälien 76–76 b § noudattamisen valvomista pidetään tarpeellisena ja kannatettavana.

Laki ajoneuvolain (82/2021) 30 §:n muuttamisesta

30 §:n 1 momentin 3 kohta Esitetty 3 kohdan muuttamista seuraavasti: "Pelastusauto on: 3) sopimuspälokunnan käytössä oleva kokonaismassaltaan enintään 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan nelivetoinen ajoneuvo, jossa on avoin tai katettu lava ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin;"

Helsingin kaupunki pitää lisäyseytystä tärkeänä ja kannatettavana sopimuspälokuntien kaluston ja kyvykkyyden monipuolistamiseksi, hankintojen sujuvoittamiseksi sekä sopimuspälokuntien monipuolisemman käytettävyyden mahdollistamiseksi.

30 §:n 1 momentin 4 kohta

Esitetty 4 kohdan muuttamista seuraavasti: Pelastusauto on: 4) pälokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle

Kaupunki esittää 1 momentin 4 kohdan tekstin muutettavaksi muotoon "4) pälokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään seitsemälle henkilölle."

Perustelut: Jo nyt on tunnistettu haasteita sopimuspälokuntien ajoneuvojen ja tallitilan yhteensopivuudessa. Esitetty muutos sallisi paremmin sähköautojen hankkimisen miehistöautoiksi. Esimerkiksi Mercedes Benz eViton kantavuus on 750 kilogrammaa, josta 1 + 8 henkilöstö vie laskennallisesti 675 kilogrammaa. Matkatavaroille ja varusteille jää kantavuuteen vain 75 kilogrammaa. Jos ajoneuvo voidaan rekisteröidä 1 + 7 henkilölle, kantavuutta jäisi 150 kilogrammaa, mikä mahdollistaisi sähköautojen käytön miehistöautona kuljetettaessa pelastustoimintaan tarvittavia varusteita ja kalustoa. Tällä hetkellä sähköautojen käyttö miehistön kuljetusautoina on haastavaa kantavuuden tullessa vastaan.

Laki autoverolain (777/2020) 14 §:n muuttamisesta Esitetty autoverolain 14 §:n 2 ja 3 momentin muuttamista seuraavasti:

"---tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettusta pelastusautosta---" Helsingin kaupunki esittää kohdan " tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettusta pelastusautosta" muutettavaksi muotoon "tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2, 3 tai 4 kohdassa tarkoitettusta pelastusautosta"

Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että sopimuspälokuntien lava autoihin sovellettaisiin myös muille pelastusautoille säädettyä verotuen 48 kuukauden kuoleentumisaikaa. Nykyisellään esitetty muutos aiheuttaisi lisäkustannuksia sopimuspälokunnille sekä eriarvoistaisi sopimuspälokuntien kalustohankinnat verrattuna pelastuslaitosten kalustoon. Sopimuspälokunnat ovat tärkeä osa pelastuslaitosten materiaalista ja kalustollista varautumista myös poikkeusoloihin, ja nykyinen ikääntyvä kalusto sekä kaluston huono kunto ovat jo valtakunnallisesti tunnistettuja haasteita, joilla voi olla merkitystä sopimuspälokuntien kaluston toimintavarmuuteen sekä tehokkaan pelastustoiminnan aloittamiseen. Asiassa tulee huomioida myös hyvinvointialueiden tiukentuva taloustilanne ja tulevaisuuden rahoitusnäkymät sekä niiden vaikutukset tuleviin kalustohankintoihin. Nykyinen käytäntö, jossa pelastuslaitokset ostavat avolava-autoja sopimuspälokunnille, ei välttämättä ole jatkossa enää mahdollista. Tämä asettaa sopimuspälokunnat valtakunnallisesti eriarvoiseen asemaan eikä toteuta toimialan palvelujen tuottamisen yhdenvertaisuusnäkökulmaa sekä haastaa edelleen sopimuspälokuntien kalustohankintoja.

Lisäksi Helsingin kaupunki esittää muutosta Pelastuslakiin seuraavasti lausuntopyyntöön ulkopuolelta:

89 § (28.12.2018/1353) Tiedonsaantioikeus pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten Helsingin kaupunki esittää lisättäväksi 89 §:ään vastaava kirjaus kuin on poliisilain 4 luvun 3 §:ssä:
"Pelastusviranomaisella on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen pelastustoimelle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi."

Perustelut: Nykyinen lainsäädäntö ei riittävän selkeästi kuvaa pelastusviranomaisen oikeutta saada salassapitosäännösten estämättä pelastustoiminnan toteutuksessa tarvittavia teletietoja.

Muut huomiot

Helsingin kaupunki toteaa, että Helsingin kaupunkia ei ole säännönmukaisesti mainittu rinnasteisena hyvinvointialueiseen siten kuten laissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2011 2 §) sekä laissa pelastustoimen järjestämisestä on säädetty (613/2011 1 § 3 mom.), ja pyytää tarvittaessa huomioimaan Helsingin kaupungin mainitsemisen tarpeellisuuden. Perustelumistion sivulla 26 kohdassa 4.2.3 Ympäristövaikutukset todetaan seuraavasti: "Väestönsuojien normaaliolojen käyttöä pyritään monipuolistamaan sillä, että suojan käyttöönottoaikaa pidennetään yhdestä vuorokaudesta kolmeen vuorokauteen". Voimassa olevan pelastuslain (379/2011 76 §) mukaan väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Vaikuttaa siltä, että ko. kohdassa olisi käytetty väärää aikamuotoa.

Ihatsu Jan
Helsingin kaupunki - Pormestari